

STUDIJA SLUČAJA: Prokuplje, Knjaževac, Ivanjica, Srbija

Zajedno radimo na promenama: mladi, lokalne samouprave i organizacije zajednički stvaraju rešenja u oblasti zapošljavanja

Iz Globalnog programa o stavljanju migracija u funkciju održivog razvoja (M4SD)

KLJUČNE REČI: partnerstva u čitavom društvu, razvoj vođen zajednicom, razne nacionalnosti, mladi, zapošljavanje, obrazovanje, migranti povratnici, potencijalni migranti, lokalno upravljanje

UPOZNAJTE LIDIJU¹

Lidija je jedna od šest žena blizu dvadesete i u dvadesetim godinama koje pohađaju početni kurs šivenja u [Tehničkoj školi „15. maj“](#) u Prokuplju u Srbiji. Pre dve godine, ona je migrirala u jednu drugu evropsku zemlju u potrazi za većim mogućnostima² jer joj je bilo teško da pronađe posao kao mlada osoba u njenom malom gradu. Ali uskoro se vratila u Prokuplje, jer joj je bilo teško da živi u inostranstvu i takođe da tamo pronađe posao. Kao Lidija, mnogi povratnici u Prokuplje su mladi pripadnici romske zajednice. Lidija i njene kolegice i kolege znaju da im je najbolja šansa za uspeh da se doškoluju i steknu dobre veštine da bi mogli da se prijave za otvorena radna mesta ili pokrenu sopstveni mali biznis. Da bi pomogle ovim mladima i otvorile nove mogućnosti, lokalne zajednice moraju da ojačaju i uspostave bolju koordinaciju brojnih lokalnih usluga, organizacija i sektora uprave (obrazovanje, zapošljavanje, tehnologija i drugi).

REŠENJE?

Primenom pristupa čitavog društva, različiti akteri koji predstavljaju glasove mladih, migranata, Roma, edukatore i privatni sektor rade zajedno sa lokalnim samoupravama u Prokuplju, Knjaževcu i Ivanjici da zajednički identifikuju rešenja u zajednici i ojačaju svoj lokalni razvoj. Opštine imaju dugotrajne veze i međusobno poštovanje sa organizacijama u zajednici. Lokalna samouprava radi na tome da razume radne potrebe lokalnih poslodavaca, Roma i povratničke zajednice i mladih, a zatim da aktivno uključi pripadnike zajednice različitih kategorija u izradu projekata i inicijativa, kao i politika i odluka. Kroz programe obuka razvijene zajedno sa lokalnim akademskim ustanovama i radne prakse i inicijative za zapošljavanje u preduzećima, mladi stiču veštine koje su im potrebne da izgrade karijeru, a poslodavci stiču dobro obučenu novu radnu snagu.

Organizacije u zajednici deluju kao facilitatori između lokalne samouprave i stanovništva kojem služe kroz parnjačku podršku i dijalog. Zajedničkim radom i kreiranjem inicijativa od početka do kraja, mladi imaju bolje obrazovne ishode, zaposlenje koje ih ispunjava i bolje su predstavljeni u lokalnim i nacionalnim procesima donošenja politika i odlučivanja.

„Samo zajedno možemo da postignemo nešto dobro“

Milan Đokić, predsednik opštine Knjaževac

¹ Ime i faktori koji otkrivaju identitet su anonimizovani da bi se zaštitio identitet pomenutih pojedinaca.

² Ministarstvo turizma i omladine sprovodi anketu mladih svake godine. Oko 17 odsto stanovništva Srbije su mladi. U poslednjoj anketi 2022. godine, 3,2 odsto je reklo da hoće trajno, dok je 10 odsto reklo da hoće privremeno da napusti zemlju. Glavni razlog za emigriranje jeste rad, nakon čega sledi obrazovanje. Zajedno ovo čini znatan udeo, 20 odsto odnosno oko 1 od 4 mladih. Podaci Ministarstva turizma i omladine (iz oktobra 2022. godine).

KAKO SE TO POSTIŽE?³

16 MIR, PRAVDA I SNAŽNE INSTITUCIJE

POTCILJ 16-7

OSIGURATI ODGOVORNO, INKLUZIVNO, PARTICIPIVNO I REPREZENTATIVNO DONOŠENJE ODLUKA NA SVIM NIVIMA.

Država smatra inkluzivno donošenje javnih politika prioritetom. Na nacionalnom nivou postoji **Tim za zapošljavanje i inkluziju Roma**, kao i **Savetodavna grupa UN za mlade** koju je formirao Tim UN u zemlji. Ministarstvo turizma i omladine redovno se **konsultuje sa mladima i organizacijama mladih** prilikom definisanja zakona i strategija; zapravo, nacionalna definicija „omladine“ (16-30 godina starosti) inkluzivnija je od međunarodne definicije jer je zasnovana na povratnim informacijama mladih. Slična nastojanja prisutna su u opštinama pri osmišljavanju lokalnih akcionih planova zapošljavanja ili opštinskih razvojnih strategija, koji, na primer, **uzimaju u obzir i integrišu glasove mladih, povratnika, migranata i drugih grupa.**

10 SMANJENJE NEJEDNAKOSTI

POTCILJ 10-3

OSIGURATI JEDNAKE MOGUĆNOSTI I ELIMINISATI DISKRIMINACIJU

Najrazličitije ljude **spajaju obuke za edukaciju i razvoj veština** u lokalnim školama, koje funkcionišu kao zajednički prostor u zajednici. Mladi uče zajedno. Na primer, skoro **jedna od četiri (27 odsto)** osobe uključene u M4SD projekat u Prokuplju bile su **migranti povratnici**, a mnoge od njih Romi.

8 DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST

POTCILJ 8-5

PUNA I PRODUKTIVNA ZAPOŠLJENOST I DOSTOJANSTVEN RAD ZA SVE ŽENE I MUŠKARCE

Zahvaljujući ovim partnerstvima, **do sada je zaposleno 104 ljudi⁵** nakon učešća u novim prilikama za obuku i radnu praksu.⁶ To obuhvata 86 mladih, 38 žena i 59 migranata povratnika (uglavnom Roma) u ove tri opštine. Društvo Roma takođe je podržalo preko 100 Roma povratnika iz EU (u okviru procesa readmisije u Prokuplju) da se upišu na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje, koja tražiocima posla šalje oglase za posao.

17 PARTNERSTVOM DO CILJEVA

POTCILJ 17-16

UNAPREDITI GLOBALNO PARTNERSTVO ZA POSTIZANJE ODRŽIVOG RAZVOJA

Lokalna preduzeća takođe rade ruku pod ruku sa opštinskom i državnom upravom. U Knjaževcu su donirali 10 starih šivaćih mašina i drugih mašina koje se koriste u proizvodnim linijama da bi tehničke škole imale više sredstava za obuku više polaznika.

TARFET POTCILJ 17-17

ENCOURAGE EFFECTIVE PODRŽATI DELOTVORNA PARTNERSTVA

Lokalne samouprave uključene u M4SD program **uspostavljaju partnerstva sa institucijama, lokalnim preduzećima i organizacijama koje predstavljaju glasove raznih pripadnika zajednice**, kao što je Društvo Roma u Prokuplju, lokalna nevladina organizacija pod nazivom „Timočki klub“ u Knjaževcu i lokalno preduzeće „Matis“ u Ivanjici. Aktivnosti se kreiraju zajedno sa predstavnicima onih zajednica koje aktivnosti nastoje da podrže. UN agencija za migracije (IOM) i Razvojna agencija UN (UNDP) pružaju tehničke savete. Aktivnostima koordiniše Nacionalna služba za zapošljavanje, centar za socijalni rad i drugi.

Konsultacije, ankete i procene potreba

sa različitim grupama ljudi osiguravaju da su aktivnosti odgovorile na stvarne prepreke i interesovanja zajednice. U Prokuplju, udruženje Roma sprovelo je **neformalnu procenu romske zajednice** u kojoj je analizirano sledeće: društveno-ekonomska dobrobit (uslovi stanovanja, broj pripadnika domaćinstva, prihod), obrazovanje (nivo i vrsta obrazovanja, životne veštine), potrebe za dodatnom obukom, zaposlenjem i drugo.⁴ U Ivanjici je takođe sprovedena detaljna **analiza mladih** pre izrade predloga projekta, sa sličnim pitanjima. Preko 70% mladih iskazalo je potrebu za dodatnim obukama i razvojem da bi pokrenulo sopstveni biznis.

POTCILJ 17-18

POVEĆATI DOSTUPNOST POUZDANIH PODATAKA

Mapiranje potencijala privatnog sektora za upravljanje migracijama koje je upotrebilo anketu od 646 preduzeća u četiri grada (Ivanjici, Knjaževcu, Prokuplju i Beogradu), produbilo je razumevanje postojećeg i potencijalnog angažovanja privatnog sektora imajući u vidu saradnju između srpske dijaspore u inostranstvu i preduzeća u Srbiji kao i zapošljavanje migranata. Skoro polovina svih anketiranih preduzeća takođe je iskazala **interesovanje da podrži procese upravljanja**, kao što je razvoj i sprovođenje lokalnih akcionih planova (npr. digitalizaciju, infrastrukturu, investicije za opšte dobro).

³ Podaci iz juna 2023. Obzirom da se nastojalo da se kroz aktivnosti različitih projekata naprave dobre sinergije i maksimalno iskoriste sredstva i angažuje čitavo društvo, nisu sve aktivnosti ovde finansirane isključivo iz M4SD programa.

⁴ Veliki broj povratnika bio je zainteresovan za motivacione radionice (68 odsto), prekvalifikaciju/dokvalifikaciju (85 odsto) i mini grantove (76 odsto). 92 odsto je bilo zainteresovano za „medicinu“ odnosno nešto vezano za zdravstvene ustanove. Od svih predloženih oblika pomoći, 96 odsto ispitanika je reklo da je za njih najvažnije zaposlenje, odnosno stalan posao, jer velika većina ispitanika (92 odsto) trenutno prima prihode samo od socijalne pomoći i dečiji dodatak umesto kroz zaposlenje.

⁵ Od 104 ljudi, 59 je bilo u Prokuplju (38 je angažovano na javnim radovima, 17 u lokalnim preduzećima, 2 u lokalnom domu zdravlja i 2 u metalurškoj industriji), 40 u Ivanjici (20 operatera mašina koje je zaposlila lokalna kompanija „Matis“ i još 20 koji su zaposleni u lokalnim kompanijama nakon radne prakse) i 5 u Knjaževcu (2 operatera mašina i 3 krojača).

⁶ Od skoro 550 ljudi koji su učestvovali u obuci i podršci u pronalaženju posla.

FAKTORI USPEHA

SAVET 1: Osnaživanje lokalnih donosilaca promena dovodi do delotvornijih i održivijih rešenja u zajednici.

Ljudi često najbolje znaju šta im je potrebno i kako da odgovore na svoje izazove. Oni možda već poznaju rešenja za ove probleme ali im nedostaju podrška i sredstva. Važno je da lokalne samouprave i drugi lokalni akteri osnažuju pojedince da primene ova rešenja u praksi, uključujući i pružanjem podrške za sprovođenje njihovih ideja. Na primer, mladi u Ivanjici su rekli svojoj lokalnoj Kancelariji za mlade da im je potrebno još sredstava, obuka i podrška da bi naučili tehničke veštine koje im trebaju za budućnost – uključujući i zapošljavanje u budućnosti – kako svet postaje više digitalizovan. Kao odgovor na to, mesna zajednica je renovirana 2021. godine i uveden je internet i nova tehnologija, uključujući računare, 3-D štampače, nove kurseve i drugo. Još jedan primer pokazuje da su zahvaljujući bliskom partnerstvu Društva Roma sa lokalnom samoupravom u Prokuplju, oni mogli zajednički da prepoznaju izazove sa kojima se povratnici i mladi suočavaju, uključujući nezaposlenost, nemanje stanova, nesigurnost zemljišnih i imovinskih prava i visoke stope odsustvovanja sa nastave i napuštanja školovanja. Rešenja na neke od ovih izazova već su identifikovana i primenjena u praksi, uključujući nove i praktičnije edukacije, inicijative za pronalaženje posla i pravnu i stambenu podršku. Osnaživanje ljudi resursima da naprave sopstvene promene može biti održivije i delotvornije dugoročno gledano.

SAVET 2: Inkluzivno donošenje javnih politika zahteva stvarno angažovanje i koordinaciju na svakom koraku, ne samo formalno učesće.

Održive promene zahtevaju uspostavljanje dugoročnih politika na nacionalnom i lokalnom nivou, a ne samo pojedinačna rešenja malog obima. Ipak, politike moraju da se odnose na sve. Na nacionalnom nivou, Ministarstvo turizma i omladine sprovodi trodnevne konsultacije sa omladinskim organizacijama da bi pripadnici ministarstva direktno od njih čuli šta mladi zaista žele i šta im treba. Oni takođe sprovode redovne ankete da bi ispitali što više mladih. Zatim, na osnovu ovih konsultacija, oni zajednički prave Nacionalnu strategiju za mlade. Organizacije mladih imaju veći osećaj zadovoljstva politikama kada su uključene u proces njihovog osmišljavanja i izrade. To takođe važi i za lokalni nivo. Opštine mogu da kreiraju posebne prostore i predstavnička tela, kao što su lokalni saveti za migracije, koji zatim uključuju predstavnike iz različitih institucija: predstavnike lokalnih vlasti, centra za socijalni rad, uprave policije, službe za zapošljavanje i poverenika.⁷ Politikama se utvrđuje na šta opštine usmeravaju pažnju, finansiraju i pretvaraju u akciju. Obezbeđivanjem da svi imaju moć odlučivanja i da su uključeni u dugoročne procese politika obezbeđuje transformativne promene i ispunjene živote.

SAVET 4: Razmenjivanje dobrih modela radi većeg uticaja.

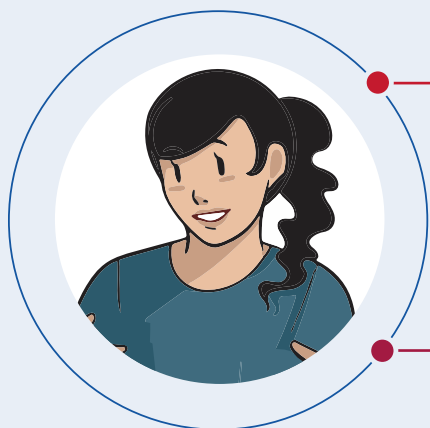
Ivanjica i Knjaževac konsoliduju svoje modele zapošljavanja mladih i saradnje čitavog društva u priručnike i alate koje druge opštine mogu da preuzmu, uključujući i način na koji da izgrade sporazume o saradnji između ključnih aktera, kao što su civilno društvo i tehničke škole, pravilnike i obrasce za prijavu. Direktor Kancelarije za mlade Opštine Ivanjica nalazi se u savetodavnom odboru Nacionalne asocijacije opština i redovno razmenjuje dobre prakse sa ostalim gradovima. Razmatranje lokalnih dobrih praksi, izvlačenje pouka a zatim i njihovo unošenje u nacionalne programe i razmena sa drugim zajednicama obezbeđuje dobit za više ljudi njihovim prenošenjem na veći nivo.

SAVET 3: Zajedničko razvijanje rešenja sa lokalnim akterima, jer oni mogu da odgovore na probleme, objasne procese i pruže parnjačku podršku često marginalizovanim zajednicama i migrantima.

Neke zajednice se mogu osećati manje slobodno da se obrate direktno lokalnim odnosno nacionalnim organima, te udruženja i lokalne organizacije mogu da nastupaju kao facilitatori. Na primer, Nacionalna služba za zapošljavanje može da poveže tražioce posla sa slobodnim radnim mestima u Srbiji, ali da bi to uradila ljudi moraju da se registruju. Društvo Roma pomaže da se odgovori na ove probleme, i objašnjava zašto su neophodne procedure poput ove, razjašnjava na koji način će njihove lične informacije biti upotrebljene i potvrđuju da je sve stvar izbora i da se zasniva na pristanku. Sklapanje partnerstva i rad u korist snaga svih partnera u zajednici šire unapređuje usluge: više informacija na nacionalnom nivou pomoći će da se pribave sredstva da se proširi i podigne nivo usluga tako da one budu dostupne migrantima povratnicima, mladima, osobama svih nacionalnosti i drugim društvenim grupama.

⁷ Zakonom o upravljanju migracijama uspostavljaju se lokalne strukture odgovorne za sprovođenje migracionih politika – lokalni saveti za migracije, koji imaju zadatak da prate i izveštavaju Komesarijatu za izbeglice i migracije o lokalnim pitanjima i trendovima u oblasti migracija. Oni se sastoje od predstavnika iz izvršnog organa jedinice lokalne samouprave (gradonačelnika/predsednika opštine ili člana opštinskog/gradskog veća), centra za socijalni rad, uprave policije, službe za zapošljavanje i poverenika Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije.

Ove aktivnosti poboljšale su Lidiji život

Tehnička škola „15. maj“ organizuje modnu reviju svakih nekoliko meseci na kojoj učenici prikazuju svoje kreacije i pronalaze mušterije ili povećavaju šanse da ih lokalne fabrike angažuju. Angažmanom direktorke, „15. maj“ će nastaviti da širi ponudu kurseva iz različitih zanata, kupuje noviju i raznovrsniju mašineriju i prilagođava stručne obuke tehnološkom i ekonomskom napretku (COR 4, kvalitetno obrazovanje).

Lidija kaže, „obuka je bila odlična i mentori su veoma posvećeni. Sertifikat mi puno znači jer je ovaj posao veoma tražen. Treba još da učim, ali već sama obavljam posao za mušterije na mojoj ličnoj šivaćoj mašini. Kada bih imala nešto novca da uložim mogla bih da proširim posao i prodajem onlajn ili na pijacama.“ (COR 8, dostojanstven rad i ekonomski rast).

Zajedničkim radom, rešenja koja ove zajednice naprave dobra su za sve: mlade, migrante povratnike (uglavnom Rome), druge ranjive pripadnike društva, lokalne samouprave i državnu upravu, lokalna preduzeća, edukatore i Lidiju i njene prijatelje (COR 17, partnerstva za ciljeve).

Šest žena je završilo je svoj prvi kurs šivenja, gradeći u isto vreme prijateljstva dok su zajedno prevazilazile teške delove: uvlačenje igle u konac, učenje kako da postavje i održavaju svoje mašine i prilagođavanje brzine i ritma. Sve su napravile haljinu koristeći različite i složene tehnike, preko slikanja na svili do veza. Neke su se prijavile da uče nove veštine korisne u odevnoj industriji, kao što je vez (COR 9, industrija, inovacije i infrastruktura).

Ovo su dobre vesti za Prokuplje, Knjaževac i Ivanjicu. Lokalne organizacije u zajednici kao što su Društvo Roma i Timočki klub napredovale su u prevazilaženju problema mladih sa zapošljavanjem i sada mogu da se okrenu drugim potrebama zajednice (COR 16, mir, pravda i snažne institucije).

Obzirom da lokalne samouprave nastoje da prošire turizam, privuku nove fabrike i industrije i ojačaju veze u zajednici kao i društveno blagostanje, talentovani mladi entuzijasti biće ključ za njihov uspeh u budućnosti (COR 11, održivi gradovi i zajednice).

Pogledajte [Nininu priču](#), još jedne mlade žene iz Prokuplja.

Ove aktivnosti omogućene su kroz [Globalni program koji sprovode IOM i UNDP o stavljanju migracija u funkciju održivog razvoja \(M4SD\)](#), koji se sprovodi u 11 zemalja u periodu 2019-2023. Program finansira Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC). Pročitajte više o [aktivnostima u Srbiji](#).

Ova publikacija izdata je bez formalnog uredništva IOM-a, odobrenja Jedinice za publikaciju IOM-a po pitanju pridržavanja standardima brenda i stila IOM-a, odnosno bez zvaničnog prevoda Prevodilačke jedinice IOM-a.

© IOM i UNDP 2023. Sva prava zadržana. Napisala Audrey Hickcox na osnovu informacija IOM-a, UNDP-a i partnera; dizajn Diana De León.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC